

УДК 373.2:78+792.8

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.17>

Тетяна ЛІСОВСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної освіти,

Навчально-науковий педагогічний інститут імені В.О. Сухомлинського

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ta.lisovska@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5593-6821

ІНТЕГРАЦІЯ МУЗИЧНОЇ ТА ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

Анотація. *Мета статті* полягає в дослідженні особливостей інтеграції музичної та театралізованої діяльності в процесі естетичного виховання дошкільників, визначенні її педагогічних умов та ефективності впливу на естетичний розвиток дитини. **Методологія** дослідження базується на поєднанні загальнонаукових принципів (системності, цілісності, діалектичної суперечності, єдності якості та кількості, розвитку, взаємозв'язку і взаємобумовленості явищ); загальнопедагогічних (єдності навчання, виховання і розвитку, гуманізації освітнього процесу, особистісно-орієнтованого підходу); мистецько-педагогічних принципів (синтезу мистецтв, естетизації освітнього середовища, активності особистості у творчій діяльності). У дослідженні використано методи теоретичного аналізу наукової літератури, педагогічного спостереження, узагальнення педагогічного досвіду та аналізу результатів практичної роботи фахівців закладів дошкільної освіти. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що автором виокремлено та науково обґрунтовано педагогічні умови, котрі забезпечують успішну інтеграцію музичної та театралізованої діяльності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, а також встановлено їх вплив на естетичну чутливість, творчу уяву й художньо-творчу активність дітей дошкільного віку. **Висновки.** Інтеграція музичної та театралізованої діяльності забезпечує цілісний підхід до естетичного виховання, сприяє активізації творчого потенціалу, розвитку художніх здібностей, формує емоційну чуйність, уяву та здатність дітей до співпереживання. Реалізація визначених педагогічних умов створює сприятливе освітнє середовище, що стимулює естетичний розвиток дошкільників і допомагає сформувати естетично розвинену особистість.

Ключові слова: естетичне виховання, інтеграція, музична діяльність, театралізована діяльність, дошкільний вік, педагогічні умови, творчий розвиток дітей.

Tetyana LISOVSKA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Preschool Education Department,

Mykolaiv V.O. Sukhomlynsky Educational and Research

Pedagogical Institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

ta.lisovska@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5593-6821

INTEGRATION OF MUSICAL AND THEATRICAL ACTIVITIES IN THE AESTHETIC EDUCATION OF CHILDREN

Abstract. *The purpose* of the article is to study the peculiarities of integration of musical and theatrical activities in the process of aesthetic education of preschool children, to determine its pedagogical conditions and effectiveness of influence on the aesthetic development of the child. The **methodology** of the study is based on a combination of general scientific principles (systematicity, integrity, dialectical contradiction, unity of quality and quantity, development, interconnection and interdependence of phenomena); general pedagogical principles (unity of learning, education and development, humanisation of the educational process, personality-oriented approach); artistic and pedagogical principles (synthesis of arts, aesthetisation of the educational environment, individual activity in creative work). The study used the methods of theoretical analysis of scientific literature, pedagogical observation, generalisation of pedagogical experience and analysis of the results of practical work of specialists of preschool education institutions. **The scientific novelty** of the article lies in the fact that the author has identified and scientifically substantiated the pedagogical conditions that ensure the successful integration of musical and theatrical activities in the educational process of preschool education

*institutions, as well as established their impact on aesthetic sensitivity, creative imagination and artistic and creative activity of preschool children. **Conclusions.** The integration of musical and theatrical activities provides a holistic approach to aesthetic education, promotes the activation of creative potential, the development of artistic abilities, forms emotional sensitivity, imagination and children's ability to empathise. The implementation of certain pedagogical conditions creates a favourable educational environment that stimulates the aesthetic development of preschoolers and helps to form an aesthetically developed personality.*

Key words: *aesthetic education, integration, musical activity, theatrical activity, preschool age, pedagogical conditions, creative development.*

Постановка проблеми. У процесі становлення та розвитку української державності, коли активно здійснюються реформи в економічній, культурній та інших сферах життя, надзвичайно важливим стає завдання формування духовно-культурної особистості. Така особистість не тільки охороняє, а й примножує цінності національної культури та принципи громадянського суспільства. Одним із базових елементів духовно-культурного розвитку, який має підтримувати держава, є естетичне виховання.

Естетичне виховання передбачає розвиток здатності особистості усвідомлено сприймати, переживати та розуміти красу в житті та мистецтві, а також бажання активно впливати на оточення відповідно до законів краси. Це також означає стимулювання творчих здібностей, що дозволяє особистості створювати нові форми та вдосконалювати світ навколо себе.

Формування естетичних якостей розпочинається через навчання та виховання, котре відбувається як у сім'ї, так і в закладах освіти. Особливо важливим є розвиток естетичних смаків, почуттів і потреб уже в дошкільному віці, оскільки знання, уміння та навички, набуті на цьому етапі, мають значний вплив на подальший розвиток особистості. Саме в цей час закладаються основи сприйняття краси, які супроводжуватимуть її впродовж усього життя, сприяючи її духовному та культурному зростанню.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Проблему вдосконалення змісту естетичного виховання дітей та молоді в сучасних закладах освіти, а також пошук нових, нетрадиційних форм, методів і прийомів висвітлено в численних наукових дослідженнях та методичних розробках Л. Артемової, А. Богуш, О. Кононко, Н. Лисенко, О. Рудницької, А. Шевчук та інших. Відзначено, що театралізована діяльність позитивно впливає на різні аспекти розвитку особистості, що підтверджують дослідження,

присвячені вивченню ігрової (Л. Артемова, Р. Жуковська та ін.), мовленнєвої (О. Амацьєва, А. Богуш та ін.) діяльності та формування емоційної сфери в дошкільників (О. Кононко та ін.). Методичні підходи до організації музично-театралізованої діяльності в закладах дошкільної освіти розглядаються у працях Л. Артемової, А. Богуш, Г. Ватаманюк, Н. Гавриш, О. Дубогай, Т. Поніманської, В. Сухомлинського, А. Шевчук та інших вітчизняних дослідників, що наголошують на інтегративному підході до естетичного виховання дітей.

За визначенням педагогічного словника С. Гончаренка, естетичне виховання – це складова частина виховного процесу, спрямована на формування та розвиток естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, а також на розвиток здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси. Це цілеспрямований вплив, який стимулює гуманістичний розвиток, творчу активність і любов до життя в його різноманітних проявах [2].

Педагогіка розглядає естетичне виховання як цілеспрямований процес розвитку в дітей свідомості, художнього смаку та здатності сприймати і оцінювати різноманітні естетичні явища: від прекрасного до трагічного та комічного в різних сферах – суспільному житті, природі та мистецтві. Воно передбачає формування вміння жити та творити згідно із законами краси. Це питання вивчають різні наукові напрями, кожен з яких фокусується на своєму аспекті. Історія філософії та педагогіки демонструє, що кожна епоха має свій власний естетичний ідеал і систему виховання, що враховує соціально-економічні умови того часу та вибирає відповідні форми і методи навчання та виховання. Одним з основних напрямів естетичного виховання дітей дошкільного віку є художнє виховання, що здійснюється через мистецтво. Основними завданнями є послідовний розвиток естетичного сприйняття, почуттів і уявлень дітей, формування бажання вносити елементи

краси в повсякденне життя, природу, власну діяльність, а також розвиток художньо-творчих здібностей у різноманітних видах діяльності.

На нашу думку, естетичне виховання тісно пов'язане з вихованням почуттів. Усі види мистецтва, краса природи сприяють розвитку естетично насиченого сприймання, що викликає хвилювання, радість, захоплення, зацікавленість, прагнення створити прекрасне. Художні здібності виявляються в дітей дошкільного віку індивідуально, в різний час і в різних формах, тому помилково поділяти дошкільників на здібних і нездібних до художньої творчості. Безумовно, природні задатки дітей відіграють у художньому вихованні значну роль, однак без систематичного навчання їх розвиток сповільнюється.

Естетичне виховання створює умови для художнього розвитку кожної дитини, стимулюючи її творчий потенціал. Воно сприяє формуванню самостійної художньої діяльності, що виникає з ініціативи дітей і відповідає їхнім особистим інтересам та потребам, а також потребує делікатного, ненав'язливого ставлення з боку дорослих для підтримання їх зацікавленості у творчості.

Натомість естетичне виховання – це організація дитячого життя і діяльності, що сприяє розвитку емоційного сприйняття прекрасного, формує уявлення та знання про красу в житті та мистецтві, а також допомагає розвивати здатність оцінювати та ставитися до світу естетично.

Метою статті є дослідження специфіки інтеграції музичної та театралізованої діяльності в процесі естетичного виховання дітей дошкільного віку, визначення педагогічних умов для її успішного впровадження та оцінювання ефективності впливу такого підходу на естетичний розвиток дитини.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція музичної та театралізованої діяльності виступає потужним педагогічним засобом, який дозволяє поєднати різні види мистецького впливу в єдину систему, спрямовану на гармонійний розвиток дитини. Поєднання музики й театру не лише збагачує естетичне сприйняття, але й стимулює емоційну чуйність, розвиває творчу уяву та здатність до співпереживання.

Упровадження інтегрованих занять в освітньому процесі закладу дошкільної освіти

здійснюється на основі педагогічних умов. Умова – це необхідна обставина, що уможливорює здійснення, створення, утворення чогось або сприяє чомусь [4].

Під педагогічними умовами маються на увазі зовнішні, відносно дитини, організовані обставини освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, що є причиною та стимулом для позитивних змін у розвитку особистості, зокрема для формування естетично розвинутої особистості.

Серед них особливе місце посідає створення сприятливого освітнього середовища, котре включає не тільки зовнішнє облаштування приміщень із застосуванням естетичних матеріалів та елементів декору, але й використання інтерактивних методів навчання, що залучають дітей до активної участі у творчому процесі. Педагоги, застосовуючи делікатний, ненав'язливий підхід, заохочують дітей до самостійного експериментування, дозволяючи їм проявляти ініціативу у створенні музичних і театральних образів. Завдяки інтеграції музичної та театралізованої діяльності діти отримують можливість не тільки засвоювати естетичні поняття, а й активно їх втілювати через виконання ролей, спів і драматизацію сюжетів. Такі заняття сприяють розвитку як дрібної моторики та координації рухів, так і емоційної експресії, що є невід'ємною складовою частиною художнього виховання. Діти в процесі спільної творчості вчаться працювати в команді, розвивають соціальні навички та вміння комунікувати, що є важливим чинником формування гармонійно розвинутої особистості.

Методологічна база дослідження інтегрованої діяльності спирається на загальнонаукові принципи системності, цілісності та діалектичної суперечності, а також на педагогічні принципи гуманізації освітнього процесу та особистісно-орієнтованого підходу.

Принцип системності передбачає, що освітній процес є інтегрованою системою, в якій усі компоненти взаємодіють і впливають один на одного. Для дітей дошкільного віку важливо, щоб кожне заняття мало зв'язок із загальним розвитком особистості – завдяки музичній діяльності в дітей розвивають музичний слух, ритм та емоційну виразність, а театралізована діяльність стимулює розвиток мовлення, дрібної моторики та соціальних навичок. Така

системність допомагає створити інтегроване середовище, де всі аспекти розвитку (емоційний, комунікативний, естетичний), а також розвиток моторики в дітей гармонійно підтримуються й взаємодоповнюються.

Щодо принципу цілісності, то інтеграція музичних і театральних форм роботи сприяє формуванню єдиної, гармонійної особистості. Для дошкільників це означає, що через спільне творче мислення, співи та драматизацію вони не лише набувають базових навичок сприйняття краси, а й розвивають свою емоційну чуйність, уяву та здатність до співпраці з однолітками. Таким чином, цілісний підхід дозволяє враховувати як інтелектуальні, так і емоційні, фізичні та соціальні потреби дітей.

Принцип діалектичної суперечності підкреслює, що процес навчання і виховання завжди супроводжується протиріччями, що є рушійною силою розвитку. У контексті інтегрованої діяльності це означає, що поєднання музичної імпровізації та театральних постановок створює природний простір для виникнення творчих протиріч, які діти вирішують через гру та експеримент. Для дошкільників це не лише стимулює критичне мислення, але й допомагає розвивати здатність знаходити нестандартні рішення, що є важливим елементом їх творчого зростання.

Педагогічний принцип гуманізації освітнього процесу передбачає створення атмосфери, де кожна дитина визнається як унікальна і талановита. Саме такий підхід зорієнтований на повагу до індивідуальних потреб і здібностей дітей, а також на забезпечення комфортних умов для навчання. Гуманізація процесу сприяє тому, що педагоги стають наставниками, котрі підтримують творчі прояви дітей, допомагають їм розвивати свої таланти та здатність виражати емоції.

Принцип особистісно орієнтованого підходу – один із принципів, який акцентує увагу на індивідуальних можливостях і здібностях кожної дитини. У діяльності, що інтегрує музичні та театральні елементи, педагог має можливість адаптувати завдання до інтересів і рівня розвитку кожної дитини. Дошкільники отримують можливість вибирати ролі, експериментувати з музикою та рухами, що сприяє розвитку їх самостійності, впевненості в собі та творчості. Такий підхід дозволяє враховувати

індивідуальні особливості та забезпечити максимальне розкриття потенціалу кожної дитини.

Поєднання цих принципів дозволяє не лише ефективно організувати процес навчання, а й створити умови для постійного розвитку естетичного сприйняття та творчої активності дітей.

Практичний досвід, отриманий у закладах дошкільної освіти, підтверджує, що інтеграція музичних і театральних форм роботи сприяє формуванню в дітей здатності не лише розуміти красу, а й активно творити її. Так, заняття, де використовуються елементи музики під час драматизованих виступів, сприяють тому, що діти навчаються сприймати світ через призму багатогранних емоцій та образів. Це своєю чергою стимулює їхню здатність до самовираження, розвиває критичне мислення та допомагає формувати почуття естетичної відповідальності за навколишнє середовище.

Театралізована діяльність завдяки синтезу різних видів мистецтв, як-от література, музика, пластика та образотворчість, має значний вплив на різні аспекти розвитку дитини. Вона сприяє розширенню інтелектуальної сфери, збагачуючи знання дитини про театр та акторську діяльність, учить порівнювати героїв різних казок, допомагає планувати майбутні дії щодо реалізації творчих ідей для вистав. Фізичний розвиток відбувається через участь дитини у виконанні дій з іграшками та персонажами казок, імітацію рухів героїв, використання акторських засобів вираження під час театралізованих ігор. Важливим елементом є комунікативний розвиток через взаємодію з іншими дітьми під час спільної діяльності, де важливо узгоджувати свої дії з іншими учасниками. Театралізована діяльність сприяє розвитку морально-вольової сфери, допомагає дітям оцінювати героїв казок, висловлювати свої погляди на персонажів, брати до уваги морально-етичні та естетичні оцінки. Вона також формує поведінкові норми, ознайомлюючи дітей з правилами поведінки в театрі. Особливо значний вплив театралізована діяльність справляє на естетичний розвиток дошкільників. Її естетична складова частина полягає в гармонії високих почуттів, емоційно-виразного мовлення, пластичних рухів, музичних супроводів, кольорових рішень костюмів і декорацій. Це дає можливість дитині побачити контраст між прекрасним і потворним

у взаємодії персонажів, порівняти позитивні та негативні ролі, відчуті багатогранність емоцій та стани людської душі. Іграшки, декорації та костюми, що використовуються в театралізованих виставах, також мають значні естетичні властивості: їх форма, колір і текстура дозволяють дитині розвивати творчу уяву, розрізняти гармонію та дисгармонію, а також розвивати вміння бачити за простою формою глибший емоційний і художній зміст.

Натомість Л. Артемова підкреслює важливість оформлення сцени та атрибутів. Автор вважає, що яскраве оформлення декорацій, атрибутів розвиває естетичний смак дітей і виховує відчуття прекрасного. Музика, що супроводжує театральні дії, створює емоційну атмосферу, впливаючи на переживання та поведінку дітей. Художнє слово, котре є основною частиною театральної постановки, безпосередньо виражає естетику літератури та культури загалом [1].

Залучення дітей до музично-театральної творчості розширює також їх загальний кругозір і художній тезаурус, зокрема музично-театральний. Музично-театралізована діяльність сприяє розширенню життєвого та художнього світогляду, збагаченню музично-театрального

словникового запасу, підвищенню рівня емоційної сприйнятливості дошкільників. Вона розвиває здатність оцінювати естетичні явища, активізує художньо-креативні здібності, має значний потенціал для формування навичок творчої співпраці в мистецькому колективі, інтенсифікує розвиток комунікативності учасників.

Крім того, музично-театралізована діяльність викликає в дітей відчуття естетичної насолоди від художньої творчості та досягнення краси в інтегративному поєднанні різних видів мистецтв. Вона також певною мірою забезпечує потребу сучасних вихованців у психологічній розрядці та відпочинку, надаючи їм можливість відчуття себе частиною творчого процесу й отримати задоволення від власної творчості.

Висновки. Отже, інтеграція музики та театру виступає як дієвий інструмент естетичного виховання, що сприяє формуванню цілісних естетичних якостей дошкільників. Такий підхід стимулює не лише розвиток художніх здібностей, а й сприяє формуванню емоційної чуйності, творчої уяви та здатності до співпереживання – ключових чинників у становленні естетично розвиненої особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артемова Л.В. Театр і гра. Київ : Томіріс, 2002. 291 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь. 1997. 366 с.
3. Лісовська Т.А. Музична імпровізація в сучасному закладі дошкільної освіти : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во «Іліон», 2019. 140 с.
4. Педагогічний словник / За ред. Ярмаченко М.Д. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.

REFERENCES:

1. Artemova, L.V. (2002). *Teatr i hra* [Theater and game]. Kyiv: Tomiris, 291 p. [in Ukrainian].
2. Goncharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid. 366 p. [in Ukrainian].
3. Lisovska, T.A. (2019). *Muzychna improvizatsiia v suchasnomu zakladi doshkilnoi osvity : navchalnyi posibnyk* [Musical improvisation in a modern institution of preschool education: Study guide]. Mykolaiv: Ilyon Publishing House. 140 p. [in Ukrainian].
4. *Pedahohichnyi slovnyk*. (2001) Pedagogical Dictionary. Edited by M.D. Yarmachenko. K.: Pedagogichna Dumka. 516 p. [in Ukrainian].